

1	תחילת תמליל:	
2	זק פרץ:	רק עברית, רק עברית, כי אנחנו רק יהודים, ואנחנו רק עברית מדברים. טוב, אז
3		היה, קצת צחקנו מכל העסק הזה, כי כשהייתי צריך להגיד למישהו משהו, אז
4		הייתי אומר לו, "ואילו יצאנו ממצרים", והייתי דוחף כמה מילים בצרפתית, כי הם
5		אמרו שהם מאזינים ופה ושם, אני מבין שזה, זה נכון. טוב, בקיצור, איך שלא
6		יהיה, הוראות קיבלנו דרך דוברי העברית, כי הם היו תמיד מסתודדים עם
7		המפקד, והוא היה נותן להם כמה הוראות והיה מוסר. הוא היה יושב על המיטה
8		שלו, בשקט, אף אחד לא מכיר אותו, מי הוא, מה הוא. עלו כמה פעמים,
9		בהתחלה לא רצינו לאכול, לא אוכלים, שנשמע מילה, לא אוכלים, לא אוכלים,
10		גמרנו. אז באו והתחילו, טוב, ניתן אוכל לילדים, נתנו לנו מישהו שמדבר
11		אנגלית, אין. צרפתית, אין, עברית אין. עברית אמנם לא אמרו, אבל גם עברית מי
12		היה מדבר איתם. אבל יצא שמישהו, זה היה צחוק, הוא לא ידע אפילו צרפתית,
13		אבל הוא היה איך שלא יהיה, מתרגם עם האנגלית. אנחנו עשינו ממנו צחוק,
14		מסכן, אבל איך שלא יהיה, הוא הביא אוכל לילדים וכולי. בסוף התקבלה הוראה
15		כן לאכול. אז הביאו לנו אוכל, אכלנו. ואותו, תראה, מחיפה לקפריסין, כמה זה?
16		זה נדמה לי שעה וחצי, שעתיים נסיעה, בסך הכל.
17	דובר:	כמה, חצי יום, יום. יום הפלגה.
18	זק פרץ:	יום הפלגה מחיפה לקפריסין? לא מאמין. בקיצור, נשארנו זמן מסוים. עכשיו
19		אנחנו בשלנו, לא יודעים כלום. כשהגענו לקפריסין כבר, אז היו ב' עם האנגלים
20		שהיו בודקים, אז הם היו גם יהודים, יהודים מהמחנות שבאו לעזור. אז מדברים
21		איתך, אתה לא עונה להם. אומר, תגיד כבר מי אתה, אתה כבר, אחרים גם כן
22		כמוך. ואז התחלנו בחופשיות לדבר. התחלנו להתארגן. זה היה כמעט לילה.
23	דובר:	אתם הגעתם בדיוק ב-1 ליוני לקפריסין. 21 יום מה-10 מאי, הגעתם ב-31 למאי.
24	זק פרץ:	אז אנחנו לא ידענו אפילו איזה יום אנחנו. אולי היום אני אדע, אם הייתי קורא על
25		זה קצת, מהמקורות, כמו שאתה קורא.

- 1 דובר: לא, לא, אני יודע פשוט, חשבון פשוט, כן.
- 2 זק פרץ: אבל,
- 3 דובר: הגעתם לקפריסין.
- 4 זק פרץ: גמרנו.
- 5 דובר: זהו, נגמר כל הסיפור.
- 6 זק פרץ: סיפור ההעפלה הגיעה לשיאו.
- 7 דובר: נכון.
- 8 זק פרץ: כי ככה אמרו לנו שם, די כבר, מה אתה עושה? לא אנגלי אני, היו גם דוברי
- 9 צרפתית שמה וכל מיני.
- 10 דובר: עכשיו, מה שאני מבקש,
- 11 זק פרץ: כי התחילו לרשום אותנו, מאיפה באת, מאיפה פה ושם, אתה אומר, אומר, תגיד
- 12 כבר מאיפה, אנחנו כמוכם.
- 13 דוברת: משה היה איתך, יעקב?
- 14 זק פרץ: כן, משה היה איתנו, כן. ואז, לא יודע אם זה באופן ספונטאני או לא, איך שלא
- 15 יהיה, התארגנו לקבוצה של "הבונים". היו דתיים, היו בית"ריסטים, היו "השומר
- 16 הצעיר", כל רק מה שאתה רוצה. עכשיו שהגענו למחנה 55 היה ברור שזה
- 17 טרנזיט, שזה יעבירו אותנו משמה. לכן גם לא קיבלנו הרבה דברים, לא היה לנו
- 18 אפילו מזלגות. כן, בהתחלה לא היה אפילו מזלגות, וסכינים, ואם נתנו לך מזלג אז
- 19 לא נתנו סכין, זה כמו באפסנאות בצבא, ככה זה, אנחנו לא ידענו שצריכים
- 20 להחזיר את כל העסק הזה. ואז התחלנו להתארגן, כשהתחלנו להתארגן קיבלנו
- 21 מטבח, חדר אוכל, וזה היה למעשה המועדון, החדר האוכל. היה איזה צריף,
- 22 עמד, שבו היה תנור, והתחלנו להתארגן. כמה בנות התחילו קצת לתרגל את
- 23 עצמן, ונפלתי עם כל החבר'ה האלה של "הבונים", עם שלמה, וגד, ואושרי, וסנגו,
- 24 ועוד, לאט לאט אני אזכור את השמות. והמוזג ועוד אחד שהיה עושה לנו זיוף
- 25 פסים, איך קוראים לו,

- 1 דובר: טנגי. שמואל.
- 2 זק פרץ: טנגי, ואו, זה עצום זה, טנגי זה בחור, כל הזמן אמרתי לזכור את הטנגי הזה.
- 3 איזה אדם זה, איזה בחור.
- 4 דוברת: הערב אתה תאכל פעמיים.
- 5 זק פרץ: טוב, התחלנו להתארגן. היינו בקבוצת "הבונים", היה כל מה שאתה רק רוצה,
- 6 כאילו קיבוץ. כל דבר עם הצבעה ודיבור וויכוחים ועניינים, זה היה בשבילי, כן?
- 7 בשבילי זה היה הבית. אני אמרתי לך, כי אני תמיד אהבתי חברה, ואז נתקעתי
- 8 עם חברה, אז גמרתי עם זה, היה בשבילי הכל. ואז התחילו להתארגן החבר'ה,
- 9 התחלנו לראות בחורות, בחורים, ואז ידענו שזהו זה, זה המקום, לא יעבירו
- 10 אותנו, אין להם כבר מקום, גמרנו. כל המחנות קיץ, מחנות חורף מלאים, מחנות
- 11 קיץ מלאים, ואז נשאר הטרנזיט הזה, מילאו את הכל ונשארנו שמה. כל אחד
- 12 הלך, זה הלך לאוהל, אני הלכתי לאיזה צריף, היה שמה איזה חדר, שמתי בו את
- 13 הפקעלך עם מרסל, הכל וישנו בו, אבל ככה היינו בחברה. אבל לאכול, אי אפשר
- 14 היה לאכול. קודם כל, היינו מפונקים, לא אני ולא הוא. אני אגיד לך שאני חייתי
- 15 הרבה זמן, עד שאמא שלך התחילה לבשל לנו, הייתי חי רק עם לחם ומרגרינה,
- 16 או ביצה, הייתי מוריד לה את הצהוב ואוכל אותה. וויכוחים, כל הזמן היו ויכוחים,
- 17 אבל מה, אתה צריך להתווכח? הם בדיוק כמוך, באותו גיל שלך, ועזבה גם את
- 18 הבית, ורק מה שהיא זוכרת מאמא שלה, וזה הרבה. אבל זה כבר לא שניים
- 19 שלושה איש לבשל, זה כל החבר'ה. היו כמה קוריוזים נחמדים.
- 20 דובר: למשל?
- 21 זק פרץ: כל מיני בדיחות על זה, בינינו, אחד שמגמגם, זה הייתי במיוחד מרגיז אותו, למה
- 22 בפה הוא אומר, הוא לא יכול להוציא את הפה מהפה שלו, סנגו, נו, זה סנגו. אז
- 23 הייתי במיוחד מרגיז אותו, אבקש, אבקש, אומר ... של דיבור, להתלונן עלי. אז
- 24 הוא היה אומר, כל החבר'ה כבר ידעו מה הוא יגיד, שהוא מגיע ל-פ', ת', ת', ת',
- 25 והיינו נשארים ככה. עכשיו, יום אחד אני אמרתי למרסל, בוא נכבס, אין לנו מה

1 ללבוש, זה היה חם, הוצאנו את הבגדים, התחלנו לכבס, ככה, ככה. מה אני

2 רואה? בחורה אחת עומדת בצד ומסתכלת, (בצרפתית-ונה איסי) 'בוא הנה', ככה

3 אמא שלך, אגב, מדברת, עם פקודות. (בצרפתית) אני לומד. 'לא ככה', 'תביא מה

4 שיש לך', כמובן הכל בצרפתית, היא גם לא ידעה עברית, גם אנחנו לא. אבל

5 להבין הבנו, זה אין חוכמות, עובדה שעברנו קורסים ב"הגנה", וכל הפקודות, הכל.

6 וגם כשבא מישו לדבר אז הבנו אותו. יידיש התחלנו קצת ללמוד פה ושם, מילים,

7 במיוחד מילים יפות לבחורות. וככה היינו, אז היא אמרה, בואו הנה, לא ככה

8 עושים, כמה יש לכם בגדים? אני יודע, גופיות, תחתונים, גרביים. תביא הכל,

9 התיישיבה ככה, הרימה את השמלה שלה ככה, אני זוכר, והתיישיבה על אבן,

10 ולקחה גיגית וככה, וכיבסה. אמרה לנו, לכו לשחק, לכו, לכו לטייל. בערב, היא

11 תלתה את זה, גיהצה את זה ביד ככה, היינו מרחצים את המכנסיים, מרימים

12 אותם, שוכבים עליהם, למחרת הוא מגוהץ. ולאט לאט התחלנו להיכנס לצריפים.

13 אבא היה עושה כל מיני חוכמות והיינו צוחקים עד מוות. אז יום אחד היא אמרה,

14 תראה, אתם הולכים ונהיים יותר רזים, אתם שני ילדים, כאילו היא הייתה סבתא.

15 בואו תירשמו עם הבודדים, תישארו בחבר'ה שלכם, בחברה שלכם, גם היא

16 הייתה, נשארה בחברה, רק אוכל היינו אוכלים יחד. היה לה צריף ענק ולקחנו את

17 המיטות שלנו והלכנו למחסן, נרשמנו, הוצאנו את התלושים מ"הבונים", נכנסנו

18 לבודדים, והיא הייתה לוקחת את הפרודוקטים שלנו, והייתה עושה לנו אוכל.

19 עכשיו ככה, לחם לא מספיק, כמה לחם נותנים לנו? רבע, זה לחם עגול, מרבע

20 לאחד. הבחורות הם, באונרא, דחפו להם הרבה, האשכנזיות דחפו להם הרבה

21 אוכל כדי לקבל קצת צורת בן אדם, אז התחילו לעשות דיאטה, כולן השמינו. אז

22 התחילו לעשות דיאטה, היינו קונים מהם לחם תמורת משהו, דג מלוח, למשל,

23 אנחנו לא אהבנו, אז נתנו דג מלוח, קיבלנו זה. עכשיו, הם לא אהבו את הביצה

24 של הדג מלוח, ואמא שלך הייתה לוקחת ועושה עם שמן וזה וזה והיינו אוכלים.

25 בקיצור, ממש היינו משפחה מסודרת. יום אחד אמרה, אתם צריכים להכין לי

1 מטבח. אני לא יכולה. הלכנו לאסוף כל הקופסאות קונסרבים שיש, מילאנו אותם

2 חימר ובנינו אחד על השני, אחד על השני, עם זה בנינו לה בוטקה קטן, שמה היא

3 הייתה עושה אוכל. אוכל, אני אגיד לך אפילו, אפילו לביבות היא עשתה לנו,

4 לביבות בחנוכה, לא של מרוקו, לא, איך היא הייתה עושה? איטריות, הייתה

5 משרה אותם לילה שלם, עד שנהיו לבצק, ולמחרת הייתה עושה לנו ספינג'. מאז

6 התחילו החיים להיות אחרת, אם היינו עצובים אז היא הייתה באה ומתחילה-,

7 מקבלים מכתב אז הדמעות היו זולגות, היא הייתה באה-, ולאט לאט התחלנו גם

8 להתבגר, אתה לבד אז אתה כבר מתבגר, ומשהו. מה אני אזכיר לאבא שלך, אני

9 אזכיר לו רק, יום אחד הוא אומר, בוא נסדר את רחל, מה לעשות? והוא ידע

10 להציג, הוא ידע להציג, חביבי, כל הכבוד, מרסל תפס אותו מצד ואני מצד והוא

11 צועק (משמיע קולות בכי) ובוכה, אתה רואה כאילו היהודי הרגו אותו, והיא יצאה

12 עם אש כזאת, מה קרה? מה קרה? ... והיא, והוא בוכה. פתאום מתפרק מצחוק,

13 והיא, אוי ואבוי, עמדה להתעלף. או שהיא אסרה עלינו לעשן בשבת. פתאום

14 התחשק לה, לא מעשנים בשבת. לא מדליקים בשבת, מחכים ככה. כמו איזה

15 אישה זקנה במרוקו שהייתה יושבת ככה, ומחכה לכוכבים. אז יום אחד אני, אנחנו

16 אומרים לה, הנה הם הדליקו, אז היא אומרת, מה הדליק? אז בסדר, אחר כך

17 מזכרה שאנגלים זה לא. טוב, כבר התחלנו קצת להתארגן, והתחלנו להתחבר עם

18 עוד קבוצות, והתחלנו ללמוד עברית. אני למדתי עם אשכנזיות ואשכנזים, אפילו

19 המורה שלי פעם פגשתי אותו באיזה מקום. אז הוא אמר לי אז, כשהתחלתי קצת,

20 אצלי זה קל מאוד ללמוד עברית, זה אחד שתיים, אצלם זה היה קשה, זה נכון.

21 כשאני הלכתי ללמוד אז הוא אומר לי, איך אני אסביר לך? אמרתי לו, בעברית. אז

22 הוא אומר, אבל פה אני מסביר ביידיש, אמרתי לו, מה אכפת לי? תסביר להם

23 אתה ביידיש, לי תסביר בעברית. הוא אומר, אתה רוצה דווקא, כנס. אז נכנסתי,

24 התחלתי ללמוד. התחלתי ללמוד, מובן שהסיפורים שלי הם היו הכי מוצלחים,

25 הכתב שלי היה הכי טוב, כי אני ידעתי למעשה, מה היה חסר לי? היה לתרגל את

- 1 זה, זה הכל. ואז הוא גם כן אמר לי, תכתוב חיבור איך עזבת את הבית. אז אותו
- 2 דבר, כתבתי לו, היה פסח, עצוב, וזה. אגב, אמרת לי אם ההורים ידעו, הם ידעו
- 3 כי אנחנו לא ידענו בדיוק באיזה יום, אבל הכנו אותם לפני פסח, אז הפסח הזה
- 4 היה קצת מר, הפסח הזה, כי כבר ידעו, רק מתי ואיך לא ידעו. וגם אסרנו עליהם
- 5 ללוות אותנו, הלכנו לבד. אז זה קצת קשה.
- 6 דובר: בוודאי. היה לכם קשר עם המעפילים הרומנים?
- 7 זק פרץ: עם הרומנים היינו... קודם כל, שהגיעו הרומנים, טוב, אני לא רוצה לספר כל מיני
- 8 שטויות.
- 9 דובר: תספר.
- 10 זק פרץ: לא, ייתכן וזה רק סיפורים, יש לנו זנב, אנחנו אפריקאים.
- 11 דובר: תבדוק, תספר. זה, דרך אגב, סיפור שחוזר אצל אזולאי, אצל ההורים.
- 12 זק פרץ: כן, אבל זה, אין מקור מוסמך, לי, למשל, לא אמרו דבר כזה, לי אמרו דבר אחד
- 13 כן. אני נפגשתי עם בחור שהוא חשב את עצמו כאילו משכיל, למעשה הוא אפילו
- 14 לא למד, כי כל תקופת חייו הקצרה הוא היה בגילי, כן? תקופת חייו הקצרה, עבר
- 15 אותה במחנות, הוא היה ניצול בסך הכל. אז מתי הוא למד? אז כששאל עם
- 16 העברית מתובלת ביידיש וזה, מאיפה אתה, מאפריקה? אז הוא אומר, אוכלי
- 17 אדם? איך הבנו אותו שזה אוכלי אדם, הוא אמר, אוכלי אדם? אז אני צחקתי.
- 18 אמרתי לו, מאיפה אתה יודע? הוא אומר, אפריקה, אמרתי, נו, אז רואים שאתה
- 19 לא למדת, עכשיו תתחיל ללמוד. אפריקה היא ענקית, ואנחנו לא מאפריקה של
- 20 אוכלי אדם, אנחנו מאפריקה תרבותית, ואם כבר,
- 21 דובר: צרפתית לא יכולת לדבר איתם? הרומנים דיברו צרפתית.
- 22 זק פרץ: או, אבל מתי? רומנים זה לא היו כשאנחנו הגענו, הם הגיעו ב"פאניורק", אז
- 23 כשהם הגיעו, אז הרבה מהם גם לא דיברו יידיש, הרבה מאוד הם לא ידעו יידיש.
- 24 דובר: נכון.

- 1 זק פרץ: והגיעו אנשים, ואנשים מצוינים, אפשר להגיד באמת, התחברנו יפה, יפה, אולי
- 2 בגלל השפה גם. אבל גם המונטליטה הייתה קצת זחה, למה? הרבה מאיתנו,
- 3 מכל "יהודה הלוי", היה להם רקע צרפתי. אתה מבין? חינוך צרפתי, למדו בבית
- 4 ספר צרפתי. הנימוס הצרפתי, עם כל הלכלוך שסיפרו עלינו, אבל הרקע הוא רקע
- 5 טוב, ולהם היה, הם גם כן דוברי צרפתית, הם אהבו את השפה, הם למדו אותה,
- 6 ואז יצא, מצאנו שפה משותפת. אגב, יש כמה נישואים כבר היו, זאת אומרת, לא
- 7 בקפריסין, אבל אחרי זה. ואז התחלנו קצת, אפשר להגיד, לראות, לא אגיד שלא
- 8 היה לי חברים מפולניה, היה לי הרבה חברים מפולניה גם כן, היינו מבקרים, היינו
- 9 מדברים, היינו צוחקים, היינו הולכים עם בחורות, ולמדנו קצת איך להגיד כמה
- 10 מילים ביידיש ולשיר ביידיש. אז ככה שמי שרצה-, תראה, אני אגיד לך, זה עוד
- 11 פעם תלוי באותו איש, באותה המונטליטה שלך, אם אתה רוצה להישאר סגור, אז
- 12 נשאר סגור. אבל אם אתה רוצה להתערות בחברה, אז זה לא חשוב. אני לא
- 13 סבלתי מזה, לא שם ולא פה. לעולם, אף אחד לא אמר לי לא מרוקו ולא מרוקו
- 14 סכין ולא בטיח. להגיד את האמת, אני לא סבלתי, לא בארץ ולא שם. לא רק אני,
- 15 אבל אני מדבר, אז אני מדבר על עצמי, אז זה נכון. נכון שהייתה אפליה, זה נכון.
- 16 אבל כל אחד ראה את זה, אפילו, אבל לא,
- 17 דובר: איזה אפליה הייתה?
- 18 זק פרץ: לא שם, לא שם, אני מדבר על הארץ בכלל.
- 19 דובר: בקפריסין קיבלתם חבילות מהג'וינט?
- 20 זק פרץ: אני לא קיבלתי. אני אגיד, ההפך, לקחו לי את החבילה שלי. אני לא קיבלתי, אני
- 21 יודע שאני נתתי זוג נעליים לתקן, זה לא חזר. ואז, כשהייתי מקבל מכתבים,
- 22 אמרתי להם, כסף אי אפשר לקבל, היו שולחים לי בולים אינטרנציונאל, אז כמה
- 23 אני צריך, בול אחד או שניים, אז היו שולחים עשר, מזה הייתי קונה קצת לחם,
- 24 מזה תיקנתי נעליים, איך עשיתי את זה?
- 25 דובר: מי שלח לך?

- 1 זק פרץ: ההורים. מהבית, כששלחו מכתבים, הכניסו. אמרתי להם, תכניסו בולים
- 2 בינלאומיים, וזה היה. אז היה לנו בחור אחד שעבד בדואר, וזה בשביל הדואר זה
- 3 אותו דבר, אז הוא היה במקום לתת לי, אחד היה נותן לי בול, והשני היה נותן לי
- 4 כסף. כסף יווני, קפריסאי.
- 5 דובר: ניסית לברוח?
- 6 זק פרץ: אני לא. אני לא כזה, אבל מרסל ברח, מרסל ברח והכיר שמה אנשים וטייל והלך
- 7 לבית סוהר, הלך למשפט, ולא עשו לו שום דבר.
- 8 דובר: בבריחה לכיוון הארץ?
- 9 זק פרץ: לא, זה גם אלה שברחו לא ברחו בשביל כיוון הארץ. בשביל לברוח לכיוון הארץ
- 10 אתה היית צריך להיות עם המפקדים. זאת אומרת, הם היו יכולים להורות לך
- 11 לברוח לכיוון זה, אבל ככה ספונטאני סתם אנשים ברחו, זה לא בשבילי. היו כל
- 12 מיני סיפורים, היה בחור אחד שחזר וסיפר כל הסיפורים שהוא עזר לאנשי ההגנה
- 13 להשיג סירה וזה, אבל זה היה איש דברן שקשה לדעת אם זה נכון או לא. מרסל
- 14 למד יוונית טוב מאוד, והכיר חברים. אבל ככה, היינו, היו באים נהגים, שהיו
- 15 מביאים לנו טנקר עם מים, אז היינו מוכרים להם שעונים. והיו מפחדים, היו
- 16 פחדנים מאוד שיתקוממו נגד האנגלים, היו פשוט, אני מאוד התפלאתי, היו מאוד
- 17 פחדנים, הם פחדו לעזור לישראלים. עוד פעם אני אומר לך, זה הכל תלוי בחינוך
- 18 של האדם. אם אני באתי לארץ, עוד במרוקו ידעתי שיש "השומר הצעיר", שהם
- 19 פרו קומוניסטים, שיש "הבונים", שיש "הפועל המזרחי", כבר, אני אמרתי כבר,
- 20 אם כבר ללמוד את כל, שאני לא אופתע. אז בקפריסין היו כל מה שאתה רק
- 21 רוצה, היה מ"בורכוב" עד "גורדוניה", "הבונים", "השומר הצעיר". אגב,
- 22 הבית"ריסטים הם, כשם כן הם, הם היו תמיד בכחול לבן, ותמיד המחנה שלהם
- 23 היה מחנה ממש צבאי. עכשיו, "השומר הצעיר" אותו הדבר, זאת אומרת, לא היה
- 24 עם כחול לבן, אבל הייתה להם דיסציפלינה, הייתה להם משמעת. להיכנס
- 25 ל"שומר הצעיר" אתה צריך להיות, "השומר הצעיר", זה מובן מאליו. בשביל זה גם

1 לא היה לי קשה כשאני באתי והתגייסתי לפלמ"ח, והלכתי לקיבוץ, שום דבר לא

2 היה לי קשה. והיו לי הרבה חברים, הייתי מבקר אצלם ב"שומר הצעיר". הם היו,

3 כשהיה אותו יום, זה לא פוגרום, זה מעבר, זה מלחמה, נקרא לזה, היה ממש

4 קרב רק ללא נשק. אבל היה להם, הם, למשל-. תראה, אני אספר לך את האמת

5 מה היה. הבית"ריסטים, זה לא נאה להגיד, אבל זה באמת האמת הייתה ככה.

6 אנחנו היינו מ"הבונים", כן? אנחנו היינו תנועת העבודה, כביכול, סוציאליסטים.

7 קרובים פחות או יותר ל"שומר הצעיר", אנחנו מבחינה אידיאלית, קצת, לא הרבה,

8 רחוקים מאוד מהבית"ריסטים, מובן מאליו. לא היינו רחוקים מהדתיים, כי הרקע

9 שלנו הוא דתי, אבל, דיסטנס מסוים. אבל יותר, איך אני אגיד לך, המטרה שלנו

10 היא פחות או יותר זהה לזה של "השומר הצעיר", כן? לא במאה אחוז. עכשיו

11 ככה, באחד במאי העלו את שני הדגלים. העלו גם את דגל הלאום שלנו וגם את

12 הדגל האדום. עכשיו, זה בצדק או לא בצדק? בינינו, מי שידע את הרקע שלהם

13 ידע שזה בסדר. עכשיו, מי חימם את כל העסק? הבית"ריסטים. ולא הם נלחמו.

14 הם לא נלחמו, אדוני, אף אחד מהם לא יצא מהמחנה שלהם, הם הדליקו את

15 האספסוף שוב. גם שמה היה אספסוף, הדליקו אותם, הנה, דגל הרוסי, לא

16 אומרים הדגל האדום, אומרים הדגל הרוסי הורם והוא יותר גבוה, ואני זוכר אחד

17 הבחורים היהודים שאהבתי מאוד מאוד, ואני זוכר את זה, זה אלוז זה, הוא היה

18 אדם חביב, אדם מאוד חביב, מאוד, יהודי כזה מתוק. הוא אומר, למה העלו את

19 שלהם יותר משלנו? והוא היה מדבר, הוא לא היה אומר ג', רימל, 'החרירה

20 הגדולה', הוא איש נחמד מאוד. כנראה עבר לו כל הברוגז, אבל הוא לא, הוא לא

21 מהלוחמים, הוא אדם רציני. הוא היה גם בוועד. אז התחילו עניינים, התחילו

22 מכות, מה זה מכות? עכשיו, אני, אתה יודע מה, צריך דברים להגיד את האמת,

23 האספסוף היה אספסוף, זורק פה אבן, זורק פה שם, ונסוג. ולמה נסוג? כי

24 "השומר הצעיר" יצא להגנה, לא להתקפה, יצא להגנה והיה להם מפקד עם

25 משרוקית, כשהוא שרק, לא יודע בדיוק כמה, פעמיים שלוש, זה להתקדם, פעם

- 1 אחת זה לעצור, פעם שלישית זה לזה, ואתה רואה ממש קרב שאתה הולך וכובש
- 2 לאט לאט את העסק. ואז ההגנה התחילה קצת להיכנס לעניינים, כי גם שמה היה
- 3 משטרה, כן? משטרה של ה-,
- 4 דובר: מחנות.
- 5 זק פרץ: לא, זה לא משטרה רשמית, אבל "ההגנה", מתאמנים וזה, אז גייסה את החבר'ה,
- 6 ושמה שנכנסת ל"הגנה" להתאמן אז נכנסת, גמרנו. נשבעת, גמרת, אתה קשור.
- 7 ואז גייסה את החבר'ה והתחילה להפריד. עכשיו, איך אני אומר לך אנחנו לא. רוב
- 8 הקבוצה שלנו שכוללת את שלמה, גד, ... סנגו והבנות וכל זה, אנחנו היינו גם
- 9 מבקרים אצלם, אצל אנשי השומר. הם אמרו לנו, אתם "הבונים" לא להתערב, כי
- 10 למה? אנחנו עמדנו ליד הצריף והסתכלנו על המלחמה. היו כמה, בין החבר'ה
- 11 שנכנסו לקרב, לאקסטזה הזאת,
- 12 דובר: זה היה בסוף דצמבר, באמצע דצמבר '47, זה לא היה ביום, ב-1 למאי.
- 13 זק פרץ: זה היה ב-1 למאי.
- 14 דובר: אוקי. בסדר.
- 15 זק פרץ: כי מתי מרימים דגל?
- 16 דובר: ב-17 לנובמבר.
- 17 זק פרץ: אה, סליחה, יכול להיות שזה נכון, יכול להיות.
- 18 דובר: יום המהפכה הרוסית.
- 19 זק פרץ: יכול להיות שזה נכון. שם יצא מרוקו סכין, מרוקו כי אז מישהו באמת, אם אני
- 20 יכול, לא אגיד שם, כי אני בעצמי לא זוכר מי מה, אבל מישהו הוציא אז סכין, פעם
- 21 ראשונה שיש סכין. חוץ מזה שאתה אומר באוניה שהתארגנה קבוצה של חמומי
- 22 מוח, אני לא יודע אם הם הוציאו סכין אז, זה שהיו כמה שהתמרדו, רצו להתמרד,
- 23 לא התמרדו, רצו להתמרד, זה נכון. אבל ככה זה היה. אחר כך זה עבר הכל
- 24 בשלום, האנגלים עמדו, אתה יודע, הם היו מבסוטים עד השמים.
- 25 דובר: היו מכות, אתה אומר. תגיד לי, אתה יכול לתאר את הביקור של הרב עוזיאל?

- 1 זק פרץ: בטח, אני קיבלתי ממנו מתנה. אנחנו, היה לנו איזה סמינר לעברית שמה, ללימוד.
- 2 שלמה ביטון היה מלמד אותנו, אבל זה בחור, זה מילון בעל פה, זה. וכשזה בא,
- 3 כשבא הרב עוזיאל ביקר גם במחנה 55 וקיבלנו אותו יפה וביקר בביתן שלנו.
- 4 דובר: של מי?
- 5 זק פרץ: של "הבונים" האלה. וכל אלה שהשתתפו בסמינר לעברית, כביכול, זה למדנו כל
- 6 הזמן, אין לך מה לעשות, רק ללמוד, או ללמוד, או לשחק פוקר. אז מי שלא ידע
- 7 פוקר הלך ללמוד. או בערבים לטייל עם בנות, או ללכת לאיזה קבוצה אחרת, כמו
- 8 שהיינו הולכים ל"שומר הצעיר", היינו אחד עם גיטרה, אחד עם זה, אז היינו
- 9 עושים מדורה ושרים ביחד. מי שרצה להתערות בחברה יכול היה. קודם כל, אל
- 10 תשכח, פעם ראשונה בכלל עוזבים בית. איך שלא יהיה, היום אני אומר בחור בן
- 11 17 פה הוא גבר, אבל אז, בחור בן 17 לעזוב בית, זה קצת קשה. ללא הורים,
- 12 ללא כלום, פתאום אסור וזה. אז היית תמיד או מדוכא, אז תמיד חיפשת איפה לא
- 13 להיות מדוכא, איפה למצוא שמחה, איפה למצוא-, אז היינו הולכים פעם לזה,
- 14 פעם לזה, פעם אלינו, והיינו יושבים, התארגנו כמה חבר'ה, והיינו, בכלל בצריף
- 15 שלנו זה היה צריף של השמחה, תמיד היה, משהו, תמיד.
- 16 דובר: "הבונים"?
- 17 זק פרץ: לא של "הבונים", הצריף של האמא שלך. חוץ, זה של "הבונים" זה משהו אחר,
- 18 זה היה לך ערב אסיפה, ערב הרצאה, ערב פה, ערב שם. ואז התחילה גם
- 19 "ההגנה" לארגן את החבר'ה, התחילה לעבור קורסים, אז זה כבר אחרת. אז
- 20 החיים כבר נהיו יותר קלים, הרבה יותר קלים. כי אז היית קשור בקורס, היית
- 21 קשור עם חבר'ה ללכת לעשות איזה מדורה, או בערב אתה מסתובב, ואם לא אז
- 22 יום אסיפה, ערב אסיפה, היה איזה יום שהיית מקבל מכתב, היית מוריד את
- 23 העיניים עד למטה, מעוצבן וזהו, ואחר כך למחרת זה עובר. ולאט לאט התבגרנו.
- 24 וזה למעשה.
- 25 דובר: הרב עוזיאל.

1	זק פרץ:	כן, זהו, אני זוכר, אני קיבלתי מילון מאלמליח, וזוג תפילין. זה אני חושב שכולם
2		קיבלו אותו דבר, כי אלמליח בא איתו,
3	דובר:	אברהם אלמליח.
4	זק פרץ:	כן, נדמה לי שיש לי עד היום אפילו ... שלו, בטח העלה עובש. לא יודע איך הוא
5		נשאר אצלי, הרי אני, גם כשהגעתי לארץ, כשכבר, זה אני אספר לך, למשל, כל
6		מי שעוזב, אל תשכח, המרוקאים הם אנשים נחמדים מאוד, הם בחורים טובים.
7		הם אוהבים לעזור, את הנשמה שלו, המרוקאי, ייתן. איך אני אגיד לך, היה תמיד
8		איזה אחד או שניים שבזמן שאתה עוזב, עוזב את המחנה, אתה צריך, אנחנו לא
9		ידענו מזה, למשל, שמיכות, שמיכות עשינו מהם מעילים, גופיות. גופיות, הייתי
10		חותך את השרוולים של הגופיות חורף ומזה לבשתי גרביים, מה אני אעשה? היו
11		חייטים שמה, עשו מעילים של נשים משמיכות, או בטלדרסים. היו בעלי מלאכה
12		שמה, זה לא צחוק, היו סנדלרים, הייתה קנטינה שמה, מי שהיה לו כסף היה.
13		אמא שלחה לקנות עגבניות פעם. מאדם ביטון, היה אומר לה, מדאם ביטון, 'זה
14		עגב-'. 'לא'. אני לא יודע, נדמה לי שאמר לה במקום עגבנייה תגידי מעטפות,
15		איזה מילה כזאת, אז היא אומרת, מעטפות, הוא מוסר לה מעטפות. והוא ידע
16		פחות או יותר קצת עברית. לא ידע לדבר טוב, אבל הם אהבו אותה, מדאם ביטון.
17		מה עוד, איזה קוריוזים אני אספר לך? יום אחד, היה לי חבר טוב מאוד, פולני,
18		חבר, עד פה בארץ נפגשנו. והייתה לנו שפה מיוחדת במינה. הוא היה מלמד אותי
19		יידיש. אבל הייתה לו עברית מיוחדת, רק אני הבנתי. עכשיו, כשאני דיברתי איתו
20		עברית, לא יידיש, עברית, רק הוא הבין אותה, החברה שלנו כבר ידעו עברית
21		טוב. טוב, ידעו, מבינים. אז תמיד היה קשור אלי, היה לובש מכנסי גולף כאלה
22		ישנים, והיה מספר אותנו. אז יום אחד התאספנו בצריף שלנו, לא של "הבונים",
23		של האמא. הבית, נו, נקרא לזה הבית. והוא תמיד היה קשור אלי, ליאון קראו לו.
24		אז היינו-, ראץ, ראץ, משהו כזה. רץ, גץ, כבר שכחתי. אז יום אחד כולנו יושבים
25		ומספרים בדיחות, כולנו צוחקים והוא לא צוחק. אז הוא אומר, יעקב, תגידי שאני

- 1 רוצה לספר בדיחה. טוב, אז אני אמרתי לחבר'ה, תשמעו, ליאון רוצה לספר לכם
- 2 בדיחה, אולי אמא שלך תזכור את השם ליאון. אז הוא סיפר בדיחה, אף אחד לא
- 3 צחק חוץ ממני. אז הוא נעלב, הוא אומר, מה זה? אמרתי לו, רגע, אז אני
- 4 תרגמתי, זה הכל בעברית, תדע לך, עברית מיוחדת במינה, היום אני לא יודע
- 5 איזה עברית הייתה לו. אז אני מספר את הבדיחה שהוא סיפר, כולם צחקו. וככה
- 6 היה. היינו יושבים ביחד אז מספרים בדיחות, אז אני הייתי מתרגם את העברית
- 7 של שנינו, וככה זה היה.
- 8 דובר: איך היו, למשל, הנושא של,
- 9 זק פרץ: איך מחזירים ציוד. אתה יוצא מהמחנה, מחזירים ציוד, מי שרוצה לעזוב, כבר יש
- 10 לו סרטיפיקט שלו, צריך להחזיר ציוד. היו דברים, למשל, שאנחנו לא קיבלנו, כי
- 11 אמרתי לך, הגענו לילה, היינו בטרנזיט ונשארנו תקועים, עד שקיבלנו מזלגות
- 12 וסכינים יצאו לנו הנשמה, כי אז כבר התארגנו והיו קבוצת "הבונים", כבר הייתה
- 13 רשומה וזה, וכמה אנשים יש בה, ואז התחלנו לקבל, אבל זה לקח זמן. אני זוכר
- 14 שנתנו לנו אוכל, אני לא ידעתי איך לאכול את זה. אז בא איזה בחורה צעירה
- 15 שמה, שהיא לא הגיעה עם "פאניורק", היא הייתה מרומניה, אבל היא הייתה לפני
- 16 כן שמה, ולא דיברה צרפתית, הסבתא שלה דיברה צרפתית. אבל היא באה, היא
- 17 הייתה חמודה מאוד, באה, נתנה לנו, האוהל שלה בדיוק, ישבנו על יד האוהל
- 18 שלהם, אז היא הוציאה לנו מזלגות ואז אכלנו והיא לקחה את הצלחות, שטפה
- 19 אותם, לאה. ואיך מחזירים ציוד. אז היו כמה בחורים כאלה, הוא צועק קודם כל,
- 20 ואנגלי רושם, והפועל, העוזר לרוב היו מרוקאים עוזרים, אהבו לעבוד, אהבו
- 21 לעזור. הוא צועק, מזלג, מזלג, סכין, סכין, שלוש שמיכות, אז התחלנו לדעת
- 22 שצריכים להחזיר ציוד, וזה צרות. התחילו לחתוך את השמיכה לאורך ולקפל
- 23 אותה וכאילו שתיים, מאחת עשינו ארבע לפעמים. עכשיו, אני זוכר באותו זמן
- 24 שאני הייתי צריך לצאת, נדמה לי היה סנגו או מישהו, הוא צועק קודם אלי,
- 25 'יאללה, אתה, מה חסר לך?' בצרפתית, או בערבית, בעברית הוא פחד, שישמע,

- 1 שיבינו משהו. ואז אני תוקע ספל, זה, מי שומר על זה? מה, אני חשבת שאני
- 2 צריך להחזיר את כל העסק הזה? שמיכות, איפה שמיכות, עשינו מהם נעליים,
- 3 איך עשינו (בצרפתית)- נעלי בית? חבלים של האוהל היינו תופרים, היינו עושים
- 4 פורמה של זה, מקרטון על הרגל ותופרים חבלים, מלמטה ככה, אז יש לך כבר
- 5 סוליה, ולוקחים שמיכות, חותכים, תופרים את זה עם חוטים ואתה לובש, ויש לך
- 6 נעלי בית. דה לוקס, יותר טוב מזה? פה היית מוכר את זה בענתיקה. אז אין לי,
- 7 מה, אין לי שמיכות, יש לי, במקום ... אמרו נתנו לי ארבע, אני חושב שלא נתנו לי
- 8 אפילו שתיים לא נתנו לי, אני היום זוכר שלא נתנו לי, אני זוכר שלא נתנו לנו
- 9 הרבה דברים. צלחות לא נתנו לנו, חוץ מזה, אפילו אם נתנו אז זה נשאר
- 10 בקבוצה. כשהתארגנו אז לקחנו דברי אוכל לקבוצה, אז אני לא יודע אם נתנו. אם
- 11 הוא אנגלי, אני יהודי, ככה היה עושה. אז היה ככה למטה שמה מזלגות, פה
- 12 הכפות, שם סכינים, ההוא צועק, מזלג, מזלג, זורק. בינתיים שמה מי שתופס,
- 13 מחזיר לו שתיים שלוש. והוא זורק דרך הגדר ואנחנו מתחלקים, למי חסר?
- 14 שמיכות, הוא פותח, אחת, שתיים, שלוש, פה, פה. זורק. האנגלי היה רושם,
- 15 יאללה, גמרנו. אחרת אני לא יודע, אני לא יודע, כן, היום אני לא יודע אם היה חסר
- 16 לי למשל משהו, לא יודע איך הייתי מחזיר. מאיפה, מהצבא? בצבא תרשום על
- 17 החשבון, אבל פה מה תרשום? הוא יעכב אותי? האוניה מחכה לי.
- 18 דובר: אתה יכול לתאר את ההרגשה שלך שהודיעו לך שיש לך סרטיפיקט לעלות לארץ?
- 19 זק פרץ: לא יודע, אין,
- 20 דובר: אתה היית ביום הכרזת המדינה בקפריסין?
- 21 זק פרץ: פה הייתי כבר.
- 22 דובר: אז אתה, ההפרש הוא של שבועיים מיום,
- 23 זק פרץ: ב-12 לאפריל אני זוכר, או ב-11 עזבתי את קפריסין, או ב-12 או 11, משהו כזה.
- 24 כי מה שרשום לי, אגב, יש לי. אוי, נתתי ליהודית פעם. לא, היה באלבום שלה,
- 25 חבל שלא הכנתי לך, יש לי צו חיוול. לא גיוס אז, אנחנו היינו עבריים אז, ממש

- 1 עבריים, צו חיול. תעודת חיול. ויש לי ... של האנגלים, סרטיפיקט. ושמה רשום
- 2 התאריך, אבל לא יודע אם אני אמצא את זה, אתה רוצה לראות? בנמל, כשעמדנו
- 3 בתור, אני לא אוהב תור, לא אוהב להידחף, אמרתי, הכי גרוע, אני לא אוכל
- 4 סנדביץ', לא, עמדתי בצד. בא בחור אחד, אז הוא אומר לי, הבאת אותם
- 5 לקפריסין? אמרתי לו, כן, אני חשבתי שבאת מקפריסין, אני אומר לו, כן. אז הוא
- 6 רואה שסיגריה אחת עישנו איזה ארבעה חבר'ה, אז הוא מוציא פלייס, אני זוכר
- 7 את זה טוב. ונותן לי חבילה, אז אני חילקתי לחבר'ה. והוא כל הזמן חושב שאני,
- 8 ודיברתי עברית עם ח', ועד היום אני שומר על זה, אבל הוא, לא יודע, יכול להיות
- 9 שדיברתי נכון או משהו. אז הוא אומר לי, מאיפה אתה? אני אומר לו, אני
- 10 מקפריסין באתי, הוא אומר לי, כן, אבל, בארץ, מאיזה עיר אתה? אמרתי לו, חוץ
- 11 מהמקום הזה אני לא מכיר אף עיר. לא יכול להיות. כן, כי אז הבנתי שהוא אמר
- 12 לי, הבאת אותם. אז אמרתי לו, מה, למה? מה אתה חושב? אז הוא אומר, לא,
- 13 אתה עובד עלי, אתה בטח מהארץ, נשלחת לקפריסין והבאת חבר'ה, אמרתי לו,
- 14 מה, אני נראה לך כזה? אני בגילם. אמר לי, יש, הוא אומר, לא חשוב, אצלנו גם
- 15 ילדים עושים פעילויות כאלה. בקיצור, אומר, אבל אתה מדבר עברית טובה,
- 16 אמרתי לו, יכול להיות, אני עוד לא מדבר עברית צברית, כמו שלך, אבל אני מדבר
- 17 עברית, מה שלמדתי. מה לא אהבתי שום דבר. נכון שהיו לנו מדריכים שמה,
- 18 ודיברנו איתם עברית ואז הבנו אחד את השני ככה, בסלנג של ארץ ישראל. של
- 19 אז. זה ערב ראשון, אז הוא אומר, אני מוכרח להזמין אותך, אל תעמוד בתור, בוא
- 20 הנה. אמרתי לו, לבד? אז הוא אומר לי, לא, תזמין עוד כמה חבר'ה, אמרתי,
- 21 השתגעת? יעלה לך הרבה כסף. אז הוא מוציא לי ארנק, אומר לי, תראה, מחר
- 22 אני מתגייס, מה אני אעשה עם כל זה? אמרתי למרסל ומשה, בואו, בואו חבר'ה,
- 23 מרסל לא אהב עברית, תמיד הייתי צריך לתרגם לו, אפילו שהוא הבין, הייתי צריך
- 24 לתרגם לו, גם כשהיינו ב-L, גם כשהיינו ממש בפורצים, הייתי צריך, הוא למד רק
- 25 'טוסיק'. הוא לא אהב פשוט, הוא היה אומר לנו, עיתון, למשל, לא אהב לקרוא

- 1 עיתון, רק להסתכל על דבר השבוע, על התמונות וזורק אותו. לעומת זה, אני
- 2 אהבתי לקרוא וקראתי וזה, וזה הלך טוב. אז בקיצור, אנחנו רוצים לצאת, אז
- 3 השומר של הנמל שמה אומר לו, אני מחזיר אותו. הכניס אותנו לבית קפה שמה,
- 4 מסעדה קטנה בנמל, אז אומר לי, תזמינו מה שאתם רוצים, מה שאתם רוצים.
- 5 אנחנו מסתכלים על זה, מרסל אומר לי, יאללה, לפריסט. הוא אומר לי, מה זה
- 6 פריסט? אז אני לא ידעתי שנקרא לזה צ'יפס, אמרתי לו, תפוחי אדמה מטוגנים.
- 7 הביא לנו תפוחי אדמה מטוגנים, הביא לנו כמה דברים טובים ובירה כל אחד, יא,
- 8 חביבי, כוס בירה כזאת ענקית, מזמן, שכחנו את הריח שלה, שכחנו. אחר כך הוא
- 9 אומר, מה עוד? אז מרסל אומר לו, קפה. אז הוא מסתכל, רואה את הקפה, כתוב,
- 10 לא, ככה. אז הוא הביא לו כוס של בירה מלאה קפה. צחקנו, אני, אחר כך ראיתי
- 11 את הבחור הזה, מאז הוא אומר, הערב יש לי מסיבה, מחר אני מתגייס, הוא
- 12 אומר, תראה, אז הוא אמר לי, תשמע, אם אתה הולך להתגייס, תשתדל להתגייס
- 13 עם חבר'ה טובים, אתה תהיה מהר מעורה בארץ, לא תישאר לבד, יהיו לך
- 14 הזדמנויות בחופש, תבוא אלי, תלך עם חבר'ה לבתים שלהם, אז לא תרגיש מה
- 15 זה, בודד. בחור צעיר. זה היה קשה למצוא אז בחור, בחור צעיר, עובד נמל. הוא
- 16 קצת היה יותר מבוגר ממני, אולי שנה, שנתיים. אני אחר כך ראיתי אותו יום אחד,
- 17 כשעברנו, כשפירקו את הפלמ"ח עברתי לגולני, אז יום אחד אנחנו נוסעים
- 18 באוטובוס ואני מסתכל, מסתכל, אני אומר לו, תשמע, קוראים לך זיגי?
- 19 הוא אומר, כן. אמרתי לו, אתה לא זוכר שפעם הזמנת מישהו, ערב לפני גיוס
- 20 שלך? ערב לפני הגיוס שלך הזמנת איזה בחור שבא מקפריסין ודיבר עברית
- 21 ואמרת לו שהוא זה. אומר, אני אגיד לך את האמת, כל כך הרבה, אני הייתי
- 22 בנמל, כל עולה חדש שהיה בא מקפריסין, הייתי סוחב אותו קודם כל לאכול. אז
- 23 אמרתי לו, זה אחד מהם. אחר כך אני השתחררתי, כי אני קיבלתי חופשה ללא
- 24 תשלום, בשביל ללכת לקיבוץ, הוא לא נשאר שמה. אבל זה היה נחמד.
- 25 דובר: הסיפור של הקיבוץ הגיע מדורות למעגן.

1	זק פרץ:	הסיפור של הקיבוץ הוא ככה, כשהגיעו החבר'ה אז הם התארגנו בתור גרעין, אני
2		הייתי כבר בצבא. והיה לנו בקפריסין, היה איזה שליח, הוא נהרג באיזה תאונה
3		פה, בתאונת דרכים בדרום. נדמה לי שהוא מגבעת חיים, משהו כזה, אני לא זוכר
4		בדיוק. הוא התחיל לארגן אותנו לקראת הקיבוץ. ואז כשהם לוקחים גרעין.
5	<u>סוף תמליל.</u>	